

Arne Ivarsson

Hänt i Holaveden

Hösten 2009 avslutade jag mitt skrivande om Stavabygden – gränsbygden. Det omfattar 26 byar med människor, händelser, vägar, odling och bebyggelsehistoria under 400 år. Biblioteket i Ödeshög har nu lagt ut detta på nätet. Det finns också för utlåning att läsa för den som inte har dator.

Det var mina ögon som satte stopp för skrivandet då. Att läsa arkivhandlingar kräver pigga ögon. Mina ögon orkade inte längre. Jag var tvungen att sätta punkt. Men i begränsad omfattning kan jag ändå fortsätta med skrivandet.

I mitt källmaterial i datorn, har jag mycket som jag kan fortsätta att arbeta med. Många människoöden finns lagrade i min dator. Jag vill gärna berätta mera om människor och händelser som jag förut bara nämnt i korthet. Hur många berättelser det blir, det får vi se.

Dessa människoöden och händelser är både från äldre och nyare tid.

I mer än 40 år har jag samlat på uppgifter från gamla tider. Det har varit om händelser, om gammal folktro, om troll och spöken, men framför allt har jag velat berätta om människoöden.

Hör gärna av dig och lämna synpunkter på mina berättelser.

Jönköping i juni 2011

Arne Ivarsson
Kungsgatan 13,
553 31 Jönköping,
Tel 036/71 32 33
(arnei-1@hotmail.com)

Konrad Sme

Ett människoöde i Holaveden

Original eller inte, lite ovanlig var han ändå, *Konrad Sme*. Han var färgstark. Många har sagt att Konrad borde få en egen berättelse. Jag har här försökt återge vad jag hört berättas om Konrad.

Alla människor har sitt eget livsöde. De har sina egna känslor, sina egna drömmar om livet, sina egna livsmål. Många människor går genom livet utan att väcka någon större uppmärksamhet. Men alla är värda att uppmärksammas. Alla borde få en levnadsberättelse. Alla människor har något att berätta.

Han hette Konrad Samuelsson men han kallades allmänt för *Konrad Sme*. Detta berodde på att hans far, Samuel Pettersson var smed. Detta var länge sedan. Ingen kommer längre ihåg något om faderns smedgärning, inte ens var smedjan låg. Kanske låg smedjan någonstans vid gårdshusen i Holkaberg. Men det låg också ett uthus intill torpstugan, om det kunde vara smedjan.

Bostaden för smedfamiljen var i *Broalia*, där vägen mot Munkeryd vek av från den gamla landsvägen. Detta vägskäl eller vägkors kallades också *smeakörset*. Där hade i flera hundra år legat ett torp. Till denna torpstuga kom år 1864 smeden Samuel Pettersson.

I Holkaberg hade i långa tider funnits en smed. När Samuel kom dit efterträdde han smeden Dahlgren som flyttat. Det behövdes en smed där. Trafiken på den gamla landsvägen var tät. Vagnar gick sönder och behövde lagas. Hästar tappade sina skor och behövde nya. Det behövdes en smed på denna plats utmed landsvägen mellan Ödeshög och Gränna. Det blev Samuel som under många år fyllde denna uppgift.

Om Konrads föräldrar berättar jag längre fram. Här skall vi först följa Konrad i hans liv.

Konrad föddes den 22 september 1884. Han var den yngsta av 11 syskon. Det var ingen stor stuga som alla dessa barn växte upp i. Det var trångt i stugan. År 1866 föddes det första barnet. Under 18 år föddes dessa elva barn. Men tre av dem dog innan de nått vuxen ålder. Dessutom dog en äldre broder, Ernst Robert, i en olycka 1892, 16 år gammal. Han blev *ihjälslagen av en kullhuggen björk*. Detta skedde troligen i Holkaberg.

Vi kan förmoda att när Konrad föddes 1884 var det åtta barn i stugan.

I husförhörslängderna från slutet av 1860-talet och början av 1870-talet uppges att fadern var *läsare*. Han hade som många andra i bygden kommit med i väckelserörelsen.

Konrad gick i skola i Munkeryd, i det då relativt nya skolhuset. Skollärare var då Karl Oskar Nilsson. Om skolgången vet vi inget. Han var skolkamrat med Gunnar Berg m.fl.

När Konrad var 14 år kom han som dräng till Lakarp hos bonden Gustav Karlsson. Efter ett år där kom han år 1899 till Lilla Krokek som dräng hos Ernst Damberg. Där var samtidigt Konrads äldre bror Otto dräng. Därifrån kom han året därefter till Holkabergs Norrgård som dräng hos Gustav och Eda. År 1903 tycks han ha flyttat hem till föräldrarna. Men kanske var han ändå dräng i Holkaberg eftersom föräldrahemmet låg på gårdens ägor.

År 1904 reste Konrad till Amerika. Han var 20 år och ännu inte myndig. Han fick inte resa utan sin faders tillåtelse. Fadern ville inte ge sin tillåtelse. Konrad lyckades ändå resa och i kyrkoboken står *Fadern förbjudit amerikaresa, men utrest till Amerika 041115.*

Enligt kyrkoboken återkom Konrad till Sverige 1907. Han var således i Amerika några år. Om hans vistelse där vet vi ingenting. Han hade en äldre broder, Karl August, som emigrerade 1886 och vi kanske kan anta att detta påverkade Konrads utresa. År 1904 var det flera från bygden som emigrerade, dock ingen som hade någon nu känd koppling till Konrad.

När han 1907 återkom till Sverige är han i kyrkoboken antecknad som arbetare hos Teodor Nilsson i Holkaberg. När denne med sin familj 1917 flyttade till Hagebyhöga flyttade Konrad till Munkeryd. Där står han skriven *Till hus* hos Oskar Johansson. På gårdens marker låg den gamla Lordalyckan där Konrads morföräldrar bott. Stod kanske husen på Lordalyckan ännu kvar så att Konrad bodde där?

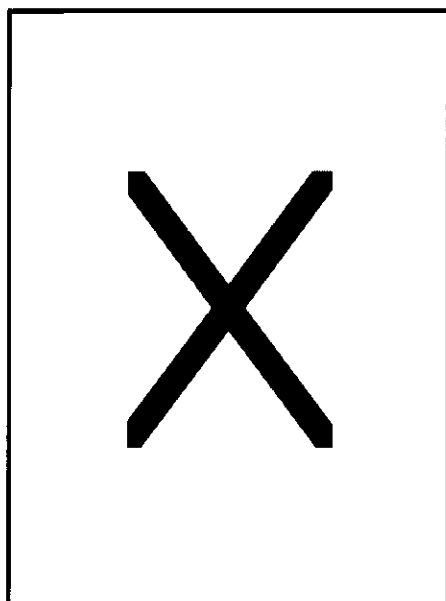
Konrads mor dog 1909 och fadern, den gamle smeden dog 1919.

Efter någon tid hos Oskar och Eda flyttade Konrad 1921 till sin bror, Frans Samuelsson. Frans var smed och bodde med sin familj i ett litet torp utmed gamla landsvägen i Kleven, strax söder om smålandsgränsen. Frans gick alltid barfota, vinter som sommar. Han hade rejält skinn på fötterna och kunde gå barfota även på en åker med kort rågstubb. Han gick där och plockade överblivna rågax som sedan kunde malas till mjöl.

Konrad fick bo på vinden i den lilla torpstugan, belägen utmed den gamla landsvägen. Men där bodde också hönsen. För att inte hönsen skulle skita i Konrads säng hade han spänt ett segel över sängen.

Det har berättats att Konrad under denna tid fick besök av barnavårdsnämnden i Gränna. Konrad hade av en kvinna påståtts vara far till hennes barn. Hur det var med den saken vet vi inte säkert. Vad som utspelades i deras samtal med Konrad är inte känt. Men det har påståtts att det blev ett samtal om löss och loppor, kanske i samband med att han bodde ihop med hönsen. Barnavårdsnämndens utsände lämnade Konrad utan att något faderskap hade fastställts. Så har det berättats.

Det är osäkert när Konrad flyttade från sin broder Frans. Konrad kom inte helt överens med Frans hustru. Vid något tillfälle hade han enligt uppgift slagit henne i huvudet med stekpannan. Därefter blev han portförbjuden hos Frans och hans familj. Det var förmodligen då som han flyttade till Lilla Krokeks gamla soldattorp. Detta skulle sedan bli Konrads hem i många år framöver.

Till en början stod brodern, Otto Samuelsson skriven som ägare till torpet. Otto var Konrads äldre broder och kallades *Fläsk-Otto* eftersom han stod på torget i Ödeshög och handlade med fläsk.

Till soldattorpet hörde i gamla tider också en hel del jord, både åker och äng, men när Konrad flyttade dit var det bara den lilla trädgården kvar. Fotot nedan har jag fått låna av Ruben

Lindberg i Stockholm. Det visar Konrad vid sin stuga.

Med tiden stod Konrad själv skriven för torpet. Här bodde han i närmare trettio år. Han odlade potatis, grönsaker och jordgubbar. Han hade fina krusbär och hans syltlök har blivit berömd från flera håll.

Konrad var också en hängiven fiskare. Tillsammans med Bror i Hårstorp hade han en båt i Vättern vid Stava hamn. Konrad och Bror fiskade tillsammans och sålde sedan sina fångster till människorna i bygden. Konrad bar omkring sin fisk i en korg på ryggen. Fisken levde oftast när de sålde den. Enligt uppgift tog Konrad 17 öre hektot för fisken.

Konrad och Bror delade upp bygden emellan sig för fiskförsäljningen. Konrad sålde i de byar som låg söderut och Bror i de byar som låg norrut.

Enligt en uppgift var det Konrad, Bror och Karl Fredrik som på den tiden fiskade i Vättern vid Stava. Möjligen var det Karl Fredrik som höll med båt.

Det har berättats att Konrad hade respekt för Vättern. Så snart otäcka moln tornade upp sig ville Konrad avbryta fisket för att komma åter på landbacken, innan molnen hann ställa till med något elände. .

Så levde Konrad där på sitt torp. Han levde på det som naturen gav. Men han arbetade också med annat. Han åtog sig nyodlingar åt bönderna i bygden. Han borrade i stenar och sprängde dem. Det blev både större och mindre uppdrag.

Vid ett tillfälle hade han åtagit sig ett arbete åt Karl Berg i Smedstorp. Det gällde en nyodling. I samband med detta råkade Konrad av en vass sten få ett stort sår på ena benet. *Detta måste sys* konstaterade Konrad och kommenderade Karl Berg att gå hem och hämta nål och tråd. Enligt uppgift var det ulltråd och

stoppnål som Konrad sedan själv använde vid sin operation direkt ute på platsen vid ett mossdike.

Efter operationen ansåg Konrad att doktor Vikberg i Ödeshög borde anlitas för att ge ett sakkunnigt utlåtande om skadan. Doktor Vikberg synade skadan. Om han vidtog någon ytterligare åtgärd är inte känt. Men Vikberg lär ha konstaterat att *Konrad va den förste av hans patienter som hade sytt ihop sig själv*.

Konrad har varit hos många bönder i våra trakter och utfört nyodlingar, både i stort och smått.

Men han hade också anställningar. Förmodligen var det före kriget som han var anställd hos Eklund i Lövsta. Hans anställning där gällde att sköta ångmaskinen som drev sågen. Detta tyder på att Konrad var tekniskt kunnig. Han var där tidigt varje morgon och förberedde ångmaskinen för dagens arbete. Det gällde att fylla på vatten och att elda innan de övriga kom till jobbet. Från denna tid finns en uppgift. Någon hälsade Konrad *God morgon*, varpå Konrad svarade med en fråga: *Vad är det i morgon?* Detta var en ögonblicksbild för 80 år sedan. Det finns annars ingen uppgift om att Konrad hörde illa.

Sina odlingar lyckades han bra med. Som nämnts hade han fina krusbär. Josef i missionshuset var imponerad och gick en gång till Konrad för att fråga om hemligheten bakom hans fina krusbär. Han frågade vad Konrad hade för mirakelkur för sina krusbär. Josef var en prydlig och fin man som formulerade sig väl, allt enligt ordboken. Konrad var kanske hans raka motsats. Konrads språk var det språk som hans fader använt och det som var vanligt i äldre tider. På Josefs fråga svarade Konrad kort och gott: *Pess*.

Konrad levde ett enkelt och anspråkslöst liv. Han hade enkla vanor, förmodligen ett arv från föräldrahemmet. Liksom sin broder Frans gick han barfota, åtminstone sommartid, och hemma hos sig. Men så var livet i gamla tider. Jag minns själv hur jag gick barfota. De flesta barnen gick nog barfota till skolan ännu på 1940-talet. Livet på landet var sådant i gamla tider.

Konrad levde ett enkelt liv. Det har berättats att ha hade en stor *stekebase* eller stekpanna. I den lagade han det mesta av sin mat. Sedan ställde han fram den direkt på bordet med en hopvikt tidning under. Sedan åt han direkt ut stekpannan. Om det var något som inte passade i stekpannan vek han ut ett eller två blad av tidningen på bordet och lade denna mat där. Enkelt och effektivt. Inga problem med disken.

Rotmos med fläskben var något som Konrad hade på matsedeln. Rotmoset hade han i en koppargryta och han åt direkt ur den. När fläskbenet var någorlunda avgnagt kastade han upp det på vinden till råttorna. Konrad hade omsorg om allt levande, även råttorna.

Vi skall inte döma Konrad för hans enkla vanor. I det gamla bondehushållet var allt enkelt, även matvanorna. Alla runt bordet åt ur samma gryta. Konrad hade helt enkelt tagit över det som fanns i hans föräldrahem, och som var vanligt i slutet av 1800-talet.

En gång om året bytte Konrad halm i sin madrass. Detta skedde på julaftonen. Varje julafton kunde folket i Stava se Konrad komma. Han gick till *Bil-Anton* i Stava och där stoppade han sitt madrassvar fullt av ny halm. Sedan vandrade han som en jultomte vägen tillbaka till sin stuga med sin madrass som en stor säck på ryggen.

Konrad som jägare

Jakt var sedan tidiga barnår en vana eller sysselsättning för Konrad. Kanske var jakten också en nödvändighet hos fattiga människor i gamla tider.

Redan när Konrad och hans bröder bodde kvar i barndomshemmet drev de omkring i skogarna och jagade. Kanske var det skogsfågel som stod överst på listan över villebråd.

Konrad hade en mynningsladdare och han stöpte egna kulor till detta vapen.

Henrik Tallberg berättade att Konrad en gång skjutit 8-10 skott på en orre som satt i en trädtopp vid Skansen. Orren hade inte låtit sig störas av Konrads kulor utan satt lugnt kvar. Konrad hade inga kulor kvar och gick hem. Han hade sedan frågat Tallberg om det möjligen kunde vara en bulvan som satt i granen. Men när Konrad senare kom till platsen och kikade uppåt grantoppen var orren borta.

Konrad var också *spökjägare*. Tallberg var ibland i diskussioner med Konrad. Möjligen tyckte Tallberg att det var tacksamt att reta Konrad. Detta hade gamla anor och förekom redan i deras ungdomstid.

Konrad var rädd för spöken. Detta visste Tallberg. Vid ett tillfälle hade Tallberg tänkt skrämma Konrad och tog ett lakan på sig och närmade sig Konrads hus och trädgård. Konrad upptäckte *spöket* och tog fram bössan, samtidigt som han ropade *Det må vara vem det vill men nu skjuter jag*. Tallberg fann för gott att snabbt krypa fram ur sitt lakan och allt avlöpte väl.

I Dambergsgården spökade det i gamla tider. Det knarrade och knirkade på övre vinden. Det var vad man visste. Inga andra beskrivningar fanns på spökerierna. Konrad hade erbjudit sig att försöka få bort spöket. Han satte sig en kväll på plats för att läsa högt ur bibeln för spöket. Men spöket gav inte upp för Konrads bibelläsning. Eller tyckte kanske inte spöket om det som lästes. Efter en stund blev oljuden så förfärliga att Konrad slängde bibeln och sprang förfärad från platsen. Kanske är Konrads insats något förvanskad. Gamla historier kan lätt bli överdrivna.

Vad bakgrunden till denna spökhistoria kan vara vet vi inget om. Kanske kan det vara från hösten 1857 då tre barn i detta hus dog i rödsoten på en dryg veckas tid? Det var barn till rusthållaren Johannes Damberg, och dessutom hans hustru Anna Brita Larsdotter i Lilla Krokek som då dog. Av deras sex barn var det bara ett som uppnådde vuxen ålder. Tre dog i rödsoten 1857, de övriga två dog också i unga år.

Konrad var dräng hos Damberg på denna gård i Lilla Krokek åren 1899-1900. Kanske var det då som denna spökläsning skedde. Det finns för övrigt inget att säga om Konrads rädsla för spöken. Alla var rädda för spöken i gamla tider.

Konrad var också rädd för åskan. Under åskväder kröp han ned i sin säng, under halmmadrassen för att försöka slippa höra åskbullret.

Konrad och kärleken

Konrad gifte sig aldrig men han hade kärleksbestyr vid flera tillfällen. Han var i detta avseende helt lik alla andra män i bygden. Det har flera personer berättat om. Han var inte olik sina jämnåriga.

När Konrad var dräng i Holkaberg fanns där en piga som hette Judit Maria Augustsdotter. Hon var född 1890 i Sonaby i Gränna socken. Konrad var förälskad i henne. Det är inte säkert om känslorna var besvarade. Möjligen var hon lite reserverad.

Vid ett tillfälle hade Konrad lett en ko till Gränna, förmodligen vid en marknad. Där träffade han Judit och Konrad blev glad över att se henne. Han blev då också ganska högröstad. Hans röst hördes över hela torget.

Judit blev med barn sommaren 1912 och den 13 april 1913 födde hon en son som hette Nils Artur. Hon var då piga i Bankaby. Vem som var far till barnet har inte antecknats.

Konrad var också förälskad i en flicka som hette Alva. Detta var troligen omkring 1908-1910. Konrad hade uppvaktat henne och gett henne fästmansgåvor. Sådant hörde till god sed på den tiden. Det var kofta och vantar. Då och då blev det någon liten oenighet i förbindelserna mellan Konrad och Alva. Då tog Konrad tillbaka sina presenter.

Gunnar Hård gick vid denna tid på sin väg till skolan ibland in och hjälpte smeden Samuel med att hämta vatten och att tömma pottan. Då såg han någon gång koftan och vantarna hänga på väggen i smedtorpet. Det var ett tecken på att förbindelserna mellan Konrad och Alva var något frostiga för tillfället.

Alva var piga i Börstabil någon gång omkring 1915. En kväll var Gunnar Hård, Konrad samt ytterligare någon person där och samtalande med Alva genom skafferifönstret. Det pokulerades fram och tillbaka och samtalet gällde slutligen vem av dem som skulle följa Alva hem till sitt hem i Tällekullen på kvällen. När de stod där vid fönstret var det någon som lyfte upp Gunnar bakifrån och han

ramlade handlöst in genom fönstret. Han hamnade på en trave med bakplåtar. Det blev ett stort oväsen, som hördes i hela huset. Oskar, bonden i gården, vaknade och kom för att undersöka vad som hänt.

Slutet blev att alla *Alvas vänner* tämligen slokörade vandrade hemåt utan att någon av dem fick följa henne hem. När de på sin vandring kom till Stora Krokek kom Tallberg och ytterligare någon person gående från Munkerydshället. Det gick i gamla tider en körväg mellan Munkeryd och Stora Krokek. Där kom den fram just vid Rikards gård. Tallberg försummade aldrig något tillfälle att reta Konrad för hans kärleksaffärer och han tog även detta tillfälle i akt har det berättats. Men vad som då diskuterades är nu inte känt.

Alva flyttade senare till stan och tog anställning där. Konrad tyckte inte om detta. Han skrev ett brev till hennes arbetsgivare och där beskrev han Alva som *ett roderlöst skepp på ett villande hav. Hon kunde inte styras av någon karl och hon hade överträtt alla de paragrafer som fanns i Sveriges rikes lag.*

Om detta skrivna dokument har det berättats. Visst skulle det vara intressant att få läsa det, och höra Konrads kommentarer. Men kanske är historien något överdriven.

Det är troligt att Konrad hade flera kärleksäventyr än vad vi idag känner till. Då och då hälsade han på hos Alma Gustavsson. Skälet till dessa besök enligt uppgift att få strumporna stoppade, och kanske att beställa nya strumpor. Hon stickade nämligen strumpor. Hon bodde i torpet Ängslund på Bankaby ägor, beläget utmed den gamla vägen mellan Stavreberg och Bankaby. Erik Holmberg beställde också sina strumpor hos henne. Om detta skall vi inte tänka några felaktiga tankar. Strumpor var viktiga saker i gamla tider. Men både Erik och Konrad ville gärna vara ensamma vid sina besök hos henne. Så har det berättats.

Konrads föräldrar och syskon

Konrads föräldrar var smeden Samuel Petersson och hans hustru Maria Lovisa Lord. Här följer en kortfattad redogörelse över deras närmaste bakgrund.

Samuel kom som smed till Holkaberg 1864. Han kom då närmast från Stora Åby socken men han var född i Olstorp i Vireda år 1840. Samuels föräldrar var Peter Månsson och Anna Maja Nilsson i Olstorp. De hade bott i Olstorp i åtskilliga år och Samuel hade många syskon. Möjligen flyttade hela familjen till Stora Åby socken omkring 1850.

Maria Lovisa Lord var från Munkeryd och hennes föräldrahem låg bara ett par hundra meter från smedtorpet. Hon var dotter till Peter Lord och hans hustru Maja Kaisa Nilsson. Maria Lovisa var piga i Holkaberg när Samuel kom dit 1864. Frieriet kanske skedde där. Annars var det en mycket vacker promenad över blomsterängarna vid Røjegatorna till hennes föräldrahem. Det var nog så frieriet skedde hos hennes föräldrar.

Maria Lovisa hade genom sin fader släktrötter tillbaka till *stavasläkten*. Hans anor kan vi följa tillbaka till 1600-talet. Peter Lord hade varit soldat i Svanshals men återkommit till Munkeryd 1941. Där hade han en liten gård. Men Peter var redan då *obotligt sjuk i benröta* och han fick sälja gården. Han bodde med familjen kvar i husen på *Lordalyckan* men var utfattig och sjuk. Peter Lord dog av blodstörtning 10 november 1875. Hustrun dog den 21 november 1884. Även hon var drabbad av sjukdom.

Husen på Lordalyckan revs någon gång i början av 1900-talet. Gårdsbrunnen är kvar och vi kan se lämningar efter matkällare och husgrunder. När vi står där på den gamla gårdsplanen kan vi minnas tillbaka på de människor som för länge sedan bodde och kämpade där. Konrad fick aldrig träffa sin morfar men han kunde säkert berätta om dem, sådant som modern berättat för honom.

Maria Lovisa Lord hade sex syskon. Två dog i späda ålder. En broder dog i rödsoten 1857. En syster flyttade till Stockholm och en emigrerade till Amerika.

Maria Lovisa Lord var född 1843. Hon växte upp på Lordalyckan, denna vackra plats. När hon var 17 år flyttade hon 1860 till Stockholm. Hennes tid där vet jag inget om. 1862 var hon tillbaka i våra bygder igen. Då kom hon från Väderstad och blev piga på Dambergs gård i Lilla Krokek. År 1864 kom hon som piga till gästgivaren Hans Fredrik Petersson i Holkaberg.

Vi kan utgå från att hon då mötte Samuel, om hon inte mött honom förut. År 1865 flyttade hon till en ny pigtjänst i Porsarp men detta år, 1865, gifte hon sig med Samuel och flyttade till honom i *Smedtorpet*, eller *Broalia*, som platsen också kallades i gamla tider.

Endast Maria Lovisa samt hennes äldste broder, Adolf Fredrik stannade således kvar i bygden. Adolf Fredrik var sjuklig, lam i ena sidan. Han gjorde kvastar och gick omkring i bygden och sålde dem. Han kallades *kvastgubben*. Han har en intressant levnadshistoria och jag kommer att berätta särskilt om honom. Han dog på ålderdomshemmet i Ödeshög 1899.

Närmare uppgifter om denna familj finns för övrigt under min berättelse om Munkeryd och finns på biblioteket i Ödeshög samt också på internet.

Konrad och religionen

Konrads föräldrar hade kommit med i väckelserörelsen. I husförhörslängden för 1871 har noterats att Samuel var *läsare*. Det var många i bygden som hade denna anteckning. En missionsförening hade bildats och ett missionshus hade byggts. Prästerna ville ha kontroll över vilka som var *läsare* och därför gjordes denna notering i husförhörslängden.

Vi kan på goda grunder anta att Konrad gick i söndagsskola i Stava. Han var sedan med i ungdomsföreningen, allt enligt en matrikel där. I ungdomsföreningen kunde man vara medlem även långt upp i åren. Om Konrad

sedan var med i missionsföreningen har jag inte funnit några belägg för. Kanske han inte var det.

Konrad var engagerad i de frågor som på den tiden var aktuella. Han följde nyheterna i radio och var väl informerad om världsproblemen och diskuterade sådana storpolitiska frågor som Suez-krisen och andra frågor som rörde Israel m.m.

Det har påståtts att Konrad var med i bondetåget 1914 till Stockholm. Det är osäkert om uppgiften är riktig.

En besökare till Konrad blev vid något tillfälle ombedd att vänta. Konrad lyssnade nämligen på radion. Strax därefter när programmet var slut förklarade Konrad att han lyssnat på en pjäs på radioteatern.

Konrad som människa

Konrad var ömsint och godhjärtad. När mor Lord på Skansen låg på sitt yttersta vid jultiden 1941 hade hon en särskild önskan, att få äta risgrynsgröt. Men risgryn fanns inte. Det var under brinnande krig och det var avspärningar. Det gick inte att få tag på risgryn. Konrad fick höra talas om hennes önskan och han kom dit med en påse risgryn. Detta minns än idag Lars Pettersson, mor Lords dotterson i Vadstena.

Vad var det som gjorde Konrad så färgstark, kanske rent av till ett original? Kanske var det hans sätt att tala och uttrycka sig. Han talade högt och hans ordval var mustigt och gammaldags. Vi kan anta att det var 1800-talets ord och uttryck som kom fram, förmodligen ärvda av föräldrarna, framför allt fadern Samuel.

Om fadern Samuel har det berättats en hel del. Han låg till sängs i sin stuga under flera år i slutet av sin levnad. När han hörde någon komma förbi ute på grusvägen utanför stugan ropade han och bad om hjälp. Det gällde mestadels att hämta vatten och att tömma pottan.

Gunnar Hård har hämtat vatten och tömt pottan många gånger åt den gamle smeden.

Möjligen var Samuel misstänkt för tjuvjakt? Länsmannen hade en gång ett ärende till Samuel. Det gällde frågor om ett skjutet rådjur. Men förhöret blev inte som länsmannen hade tänkt sig. Han kunde inte få svar på sina frågor utan återvände utan besked. Samuel lär ha svarat på ett sätt som inte kunde formuleras i ett länsmansprotokoll.

Troligen var Konrads far bärare av det språk med annorlunda ordval och högt röstläge som sedan övertogs av Konrad.

Men Konrad var en människa, så god som alla andra. Han hade vänner och var uppskattad i sin omgivning. Därför har jag valt att avsluta med ett särskilt avsnitt om Konrad och hans vänner.

Konrad och hans vänner

Konrad var en vänfast person. Han talade inte illa om någon människa. Några elaka eller otrevliga sidor hos Konrad har inte framkommit. Konrad hade mänskliga kvaliteter, omtanke och medkänsla, sådant som hans omgivning uppskattade.

Jag skall här inte göra någon förteckning över Konrads vänner. Jag vill bara peka på något lite av hans umgänge i det dagliga livet.

Gunnar Lord var en av de personer som Konrad umgicks med. De åtog sig arbeten tillsammans och de kände varandra väl. Så var också förhållandet med Bror Johansson i Hårstorp. De fiskade tillsammans och de hade kommit överens om hur de skulle dela upp kunderna rättvist när de skulle sälja fisken.

I sitt dagliga liv hade Konrad också då och då ärenden till Skansen, till Axel och Ella, och till Lindbergs i Näteryd.

Konrads två bröder, Otto och Frans bör också nämnas. Tillsammans var dessa tre bröder, Otto, Frans och Konrad tre storsväxta och resliga karlar. Otto och Frans var säkert ett stöd för Konrad och hjälpte honom vid behov.

Henrik Tallberg i handelsboden i Lilla Krokek ingick också i Konrads kontaktnät. De talades ofta vid, nästan varje dag. Men om de var riktigt goda vänner är osäkert. Tallberg ville gärna skoja med Konrad.

Någon gång ibland cyklade Konrad till Ödeshög. På hemvägen brukade han besöka handelsboden i Maltmossen. När ett *par gubbar* i affären såg Konrad komma in sa någon: *Nu kommer smen*. Konrad ville inte gärna bli kallad för *smen*. Viola i handelsboden visste detta och sade då: *De sa att nu kommer smen, men jag såg ju att det var farbror Konrad*. Konrads sinne lättade och han klappade Viola på huvudet och sa: *Ja det är bra min lilla flicka*.

Jag har nu kommit till slutet av berättelsen om Konrad. Jag är glad att jag har kunnat skriva den. Jag tror också att Konrad skulle ha varit belåten. Vad hade han velat tillägga?

Jag tackar alla uppgiftslämnare och jag hoppas att det har blivit en rättvis bild av Konrad.

Konrad avled år 1961. Han hade en tid vistats på sjukhus och på ålderdomshemmet i Ödeshög. Han var där en vårdtagare som alla andra.

Arne Ivarsson, en av Konrads på senare tid tillkomna vänner